

Poslije tranzicije: hrvatsko društvo i medijski sustav druge moderne

Mirko Petrić

Inga Tomić-Koludrović

Odjel za sociologiju

Sveučilište u Zadru

Sociologija i promjena – izazovi
budućnosti

Nacionalni kongres Hrvatskog
sociološkog društva
Zagreb, 8. travnja 2011.

“poslije tranzicije” ?

zavisno o definiciji pojma

“postsocijalistička” : linearna koncepcija
(nakon pada Berlinskog zida)

- politička
- ekonomska
- društvena .

“poslije tranzicije” ?

“EU” : formalne pretpostavke članstva

- “kopenhaški kriteriji” (1993)
- “madridski kriterij” (1995)

- politički, gospodarski, pravni, administrativni “napredak” -

“zrela tranzicija” : pred uključenje u EU

“poslije tranzicije” ?

“društvena“

društvena odnosi i institucije = stabilizirani

(Tomić-Koludrović i Petrić 2007^a, 2007^b)

u tom smislu = poslije “tranzicije”

“modernost” : “tranzicija”

= neokončana

modernost → podrazumijeva kontinuiranu “tranziciju”

- specifičnosti odvijanja modernosti u različitim kontekstima

“hrvatsko društvo” : “modernost”

istodobno odvijanje dvije modernizacije:

“prve” i “druge”

(**Tomić-Koludrović, 199 →**)

- teorijska podloga: Beck, Giddens
- empirijski materijal: žene, mladi, životni stilovi

“hrvatsko društvo” : “modernost”

istodobno odvijanje dvije modernizacije:

“prve” i “druge”

(**Tomić-Koludrović, 199** →)

- teorijska podloga: Beck, Giddens
- empirijski materijal: žene, mladi, životni stilovi

“teorija o dvije modernizacije”

=/= evolucijska

= supostojanje značajki jedne i druge u istom kontekstu

= kontradiktorno

Beck (1986) – “druga moderna” = društvo rizika

“teorija o dvije modernizacije”

u HR društvu – kontradikcije **izrazite**

postmoderne vrijednosti 1980-ih

retradicionalizacija, gradnja institucija
nacionalne države

“teorija o dvije modernizacije”

od 1999 → približavanje EU

= približavanje vrijednostima, rizicima i
kontradikcijama
“druge modernosti”

“teorija o dvije modernizacije”

“višestruke modernosti”

različiti oblici života u istom kontekstu
(vremenskom i društvenom)

(povratak “metodološkom nacionalizmu”
→ Beck 2010)

mediji : modernost

bliska povezanost

(Habermas, 1962 →)

Mediji i modernost: društvena teorija medija

(Thompson, 1995)

mediji → društvena teorija

mediji : društvo

tehnologija
kultura
društvo

(elementi definicije medija)

mediji = element definicije
društva u modernosti

mediji : društvo

mediji \neq “utjecaj”

(prva modernost → masovni mediji)

= konstitutivni dio društva

(pogotovo druge modernosti → “digitalni interaktivni”)

mediji : društvo

mediji = indeks društvenih procesa

svrha → **okvir** interpretacije rezultata
empirijskih istraživanja

→ **tekstualnost** : olakšava provedbu

→ **sustav višestrukih ovjera**

mediji : društvo

mediji = indeks društvenih procesa

svrha → **okvir** interpretacije rezultata
empirijskih istraživanja

→ **tekstualnost** : olakšava provedbu

→ **raznovrsnost tema**

→ **sustav višestrukih ovjera**

mediji : “tranzicija”

polazišta : “integralno samoupravljanje”

“novinar kao društveno-politički radnik”

“delegatsko informiranje”

“autocenzura” : strah od autonomne javnosti

(Močnik 1984; Tomić-Koludrović 1992)

mediji : “tranzicija”

očekivanja : “javna sfera”, racionalna
politička rasprava

uloga medija karakteristična za
“prvu modernost”

socijalna država : sloboda mišljenja
(Europa) : (SAD)

mediji : “tranzicija”

1990-te : “konflikt oko države”
(Touraine)

“borba za medije”

država : civilno društvo

raznovrsnost financiranja

međunarodni utjecaj : novi mediji

mediji : “tranzicija”

od 1998 → “transnacionalno korporacijsko vlasništvo”

→ reguliranje vlasništva : EU

→ promjene “medijske ekologije”

prema medijskom sustavu “druge moderne”

medijski sustavi

**= međuzavisnost političkih i medijskih
institucija i praksi**

(Hallin i Mancini, 2004)

=/= zavisna varijabla sustava društvene kontrole

(Siebert, Peterson, Schramm 1956)

medijski sustavi

“3 modela” : specifičnost: nadopuna Habermasa

(1) **Sredozemni ili polarizirano pluralistički**
(Grčka, Portugal, Španjolska, Italija..)

(2) **Sjeverno/srednjo-europski ili demokratsko-korporativistički** (Njemačka, Švedska...)

(3) **Sjeverno-atlantski liberalni** (V. Britanija, SAD, Kanada, Irska...)

(Hallin i Mancini, 2004)

medijski sustav : Hrvatska

→ **polazište (1998):** polarizirano pluralistički
(post-autoritarni)

→ **težnje:** demokratsko-pluralistički
(klasična socijalna država)

→ **stanje (2000→) :** “korigirani liberalni”
(Australija, Eu...)

“najbolje od dva svijeta”

medijski sustav : Hrvatska

“najbolje od dva svijeta”

npr . **2 javna : 2 komercijalna nacionalna**
tv kanala

= **“komercijalno novinarstvo u javnom interesu”**
(nus-produkt)

= (također) **pritisak komercijalnih formata**
na ulogu javnih medija

medijski sustav druge moderne

nepovoljni trendovi (po javni interes)

- privatizacija javne sfere
- fragmentacija : “djelomične javnosti”
 - depolitizacija
 - medijalizacija politike
 - senzacionalizam

medijski sustav : Hrvatska

nepovoljni trendovi (po javni interes)

- korporacijski utjecaj na objektivnost izvještavanja
 - “deprofesionalizacija”
 - standardi izvještavanja, radni status i prava novinara/ki
- smanjen utjecaj tradicionalnih kanala i formata političkog informiranja

problemska područja

trendovi druge moderne : promjene

vlasnički odnosi
tehnološke promjene
medijske prakse
medijske publike...

→ ako dominacija **vlasništva** kao uzroka promjena
onda : neo-kolonijalni položaj

tema vlasništva

→ transnacionalno korporacijsko
("germanizacija" Istočne Europe – Jakubowicz)

→ kontinuitet samoupravne
"nomenklature"

(od izvršitelja do vlasnika)

→ uloga banaka i komercijalnog
sponzorstva

pretvorba i "privatizacija"

izazovi budućnosti

sociologija : mediji

- formuliranje javnih politika

- sociologija = minimizirana u proučavanju medija
(dominacija politologije, komunikologije, novinarstva,
"strateške komunikacije")

izazovi budućnosti

sociologija : mediji

- razumijevanje društva

- druga moderna : interpretativni okvir

izazovi budućnosti

sociologija : mediji

- povećana (samo)refleksivnost

- teorijska i metodološka znanja adekvatna temama
druge moderne